

ET

ET

ET

EUROOPA ÜHENDUSTE KOMISJON

Brüssel 6.4.2009
KOM(2009) 159 lõplik

**EUROOPA KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE, EUROOPA
PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE
NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Lõpparuanne ühenduse haridusvaldkonna tegevusprogrammi (Socrates) ja
kutseõppe tegevusprogrammi (Leonardo da Vinci) teise etapi (2000–2006) ning
info- ja sidetehnoloogiate tõhusa Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidesse
integreerimise mitmeaastase programmi (e-õppe programm; 2004–2006)
rakendamise ja mõju kohta**

**EUROOPA KOMISJONI ARUANNE NÕUKOGULE, EUROOPA
PARLAMENDILE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE
NING REGIOONIDE KOMITEELE**

**Lõpparuanne ühenduse haridusvaldkonna tegevusprogrammi (Socrates) ja
kutseõppe tegevusprogrammi (Leonardo da Vinci) teise etapi (2000–2006) ning
info- ja sidetehnoloogiate tõhusa Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidesse
integreerimise mitmeaastase programmi (e-õppe programm; 2004–2006)
rakendamise ja mõju kohta**

1. SISSEJUHATUS

1.1. Aruande esitamine

Käesolev aruanne on koostatud, et täita nõudeid, mis on sätestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsustes, millega kehtestatakse ühenduse haridusalane tegevusprogramm (Socrates 2000–2006)¹, kutseõppealane tegevusprogramm (Leonardo da Vinci 2000–2006)² ja mitmeaastane programm (2004–2006) info- ja sidetehnoloogia tõhusaks integreerimiseks Euroopa haridus- ja koolitussüsteemidesse (e-õppe programm)³.

Üheskoos on need programmid saanud rohkem kui 3 miljardit eurot ühenduse rahalist toetust. Nad täiendasid üksteist, aitasid kaasa teadmiste Euroopa loomisele ja andsid Euroopa Komisjonile võimsad töövahendid Lissaboni haridus- ja koolituseesmärkide saavutamisele kaasaitamiseks.⁴

Ajavahemikuks 2007–2013 on erinevad nende kolme programmi alla kuuluvad algatused ühendatud üheks tervikuks – uueks elukestva õppe programmiks⁵. Otsus viia läbi ühishindamine ja esitada käesolev ühisaruanne tuleneb samast loogikast nagu nimetatud ühendamine.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 253/2000/EÜ, viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 885/2004; artikli 14 lõikes 4 nõutakse järelhindamise aruannet.

² Nõukogu otsus 1999/382/EÜ, viimati muudetud määrusega (EÜ) nr 885/2004; artikli 13 lõikes 5 nõutakse rakendamise lõpparuannet.

³ Otsus nr 2318/2003/EÜ; artikli 12 lõikes 2 nõutakse järelhindamise aruannet.

⁴ Vt nt haridusnõukogu aruanne haridus- ja koolitussüsteemide konkreetsete tulevikueesmärkide kohta:

http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/rep_fut_obj_en.pdf.

⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 15. novembri 2006. aasta otsus nr 1720/2006/EÜ, millega luuakse tegevusprogramm elukestva õppe alal.

Aruanne põhineb kolme programmi ühisel välishindamisel, mille hulka kuulus ka osalevate riikide aruannete analüüs⁶.

1.2. Programmide kirjeldus

1.2.1. Socrates

Programmil Socrates, mille kogueelarve oli 2 093 miljardit eurot, oli neli erieesmärki: tugevdada hariduses Euroopa mõõdet, edendada ELi keelte oskust, edendada haridusalast koostööd ja liikuvust ning ergutada hariduses innovatsiooni.

Programm koosnes kolmest põhikavast: need olid Comenius, Erasmus ja Grundtvig, mis käsitlesid vastavalt kooliharidust, kõrgharidust ja täiskasvanuõpet. Neile lisandus kaks täiendavat kava: Lingua, mis tegeles keeltega, ja Minerva, mis edendas kaugõpet ning info- ja sidetehnoloogia kasutamist pedagoogilistel eesmärkidel. Samuti olid kavandatud ühismeetmed seonduvate programmidega.

1.2.2. Leonardo da Vinci

Leonardo da Vinci programmil oli kolm peaesmärki: parandada oskusi, eriti kutsealuse õppes osalevate noorte oskusi, parandada täiendkurse ning elukestva oskuste ja kvalifikatsioonide omandamise kvaliteeti ja juurdepääsuvõimalusi neile ning edendada ja suurendada kutseõppe osa innovatsiooniprotsessis, et parandada konkurentsivõimet ja ettevõtlikkust ning luua uusi töö saamise võimalusi. Leonardo da Vinci programmi kogueelarve oli 1 270 miljardit eurot.

Programm hõlmas kuut tegevusvaldkonda: liikuvus, pilootprojektid, keeleoskus, riikidevahelised võrgustikud, võrdlusmaterjal ja kaasnevad meetmed. Samuti olid kavandatud ühismeetmed seonduvate programmidega.

1.2.3. E-õpe

E-õppe programmi eesmärk oli toetada ja arendada edasi info- ja sidetehnoloogia tulemuslikku kasutamist hariduses ja koolituses. Sellega taheti kaasa aidata kvaliteetsele haridusele ja asetada teadmispõhise ühiskonna vajadused elukestva õppe konteksti. Aastateks 2004–2006 saadaolev eelarve oli 44 miljonit eurot, millest 45% oli mõeldud koolide mestimiseks ja koolivõrgustike loomiseks info- ja sidetehnoloogia abil (e-Twinning). Töötati välja uued organisatsioonilised mudelid, et luua e-ülikoolid, lisamaks Euroopa ülikoolide koostööle virtuaalset mõõdet. Edendati ka digitaalset kirjaoskust, soodustades infoühiskonnas vajalikke uusi oskusi.

⁶ Dokumendid on saadaval veebilehel
http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/evalreports/index_en.htm#postsoc2.

2. PÕHIANDMED PROJEKTIDE JA OSALEJATE KOHTA⁷

Hinnatud programmid toetasid paljusid erinevaid tegevusi ega keskendunud kõik samadele aspektidele ja sihtrühmadele. Siiski olid peaaegu kõigi programmide olulisemaks tulemuseks liikuvuskavad, koostööprojektid eri riikide partnerite vahel ning võrgustike ja töövahendite arendamine.

Välismaal viibimine õppimise eesmärgil esines nii Socrates kui ka Leonardo da Vinci programmis: õppimisalases liikuvuses osales 943 000 üliõpilast, 135 000 õppejõudu käis välismaal õpetamas ning Erasmuses osales ligikaudu 2500 asutust. Rohkem kui 19 300 kutseõppealases liikuvusprojektis osales rohkem kui 311 000 praktikanti ja õpilast ning 56 000 koolitajat. Personali ja õpetajate liikuvust rahastati nii Comeniuse kui ka Grundtvigi alusel (vastavalt 56 329 ja 5 500 osalejat).

Organisatsioonid tegid koostööd väikestes partnerlusprojektides: anti rohkem kui 74 000 toetust, võimaldamaks koolide osalemist Comeniuse programmis, ning e-Twinningus osales 7800 kooli. Veel 20 000 toetust võimaldas täiskasvanuharidusasutustel selles valdkonnas koostööd teha.

Mitmepoolsed projektid ja võrgustikud toetasid koostööd suure hulga partnerite vahel eri liikmesriikides ja muudes osalevates riikides: neid oli 434 Comeniuse ja 455 Grundtvigi programmis. Ühised õppekavad töötati välja 520 projekti alusel Erasmuse programmi raames ning üle 2000 Leonardo da Vinci pilootprojekti töid uuendusi kutseõppesse.

Lingua kaudu toetati 144 projekti keeleõppe alal ja vahendite väljatöötamisel, et suurendada juurdepääsuvõimalusi keelekursustele, ning Minerva kaudu anti 347 toetust, et toetada info- ja sidetehnoloogia kasutamist hariduses.

3. PROGRAMMIDE MÕJU⁸

Hindamine näitas, et need ELi programmid vastasid asjaomaste sektorite vajadustele ja et paljud tegevused oleksid ilma nende rahalise toetuseta jäänud toimumata.

3.1. Mõju konkreetsetes sektorites

3.1.1. Üldharidus

Olulisemad kavad, millel oli mõju koolidele, olid Comenius ja e-Twinning. Comeniuse ja e-õppe programmi alusel toetatud partnerlused andsid koolidele tugevama üleeuroopalise mõõtme ja perspektiivi ning parandasid osalevates

⁷ Kolme programmi tulemusnäitajate ülevaadet vt lisast. Käesolevas aruandes ja tabelis nimetatud arve on ajakohastatud vastavalt Euroopa Komisjonilt saadud uusimale statistikale.

⁸ Punktis 3 esitatud arvud põhinevad välishindamise käigus läbi viidud küsitluste vastustel.

koolides valitsevat õhustikku õpetajate ja õpilaste vahelise ning eri õppeainete vahelise koostöö osas⁹. Nad aitasid luua selgemat Euroopa identiteedi tunnet, võimaldades koolidel teha koostööd teistes ELi riikides asuvate koolidega. Koolide partnerlused võimaldasid õpetajatel parandada oma õpetamisoskusi ja andsid ühtviisi nii õpilastele kui ka õpetajatele võimaluse parandada oma võõrkeeleoskust ning info- ja sidetehnoloogia tundmist, saada osa üleeuroopalistest koostööprojektidest ja luua jätkusuutlikke sidemeid kolleegidega teistes riikides. Ligikaudu 85% vastanutest, kes olid osalenud Comeniuse programmis, leidsid, et nende tegevus ei oleks ilma komisjoni rahastuseta toimunud. Paranenud liikuvus üldhariduses avaldas kõigist programmi alusel toimunud tegevustest kõige selgemat mõju.

Vahetu mõju koolide õppekavadele üldiselt ning koolipoliitikale ja üldhariduse edendamisele oli piiratum. Kohalikul tasandil õppekavad ja õpetusmeetodid siiski paranesid. Projektid, partnerlused ja individuaalsed liikuvuskavad mõjutasid vahetute osaliste haridustava. Eeskätt teatas 64% kõigist osalejatest, et suurenenud on teadmised ja oskused, ning pooled nägid peamist hüve üleeuroopalises hea tava jagamises. Koolivõimudel ja koolijuhtidel oli võimalus mõjutada programmi kaudu koolide juhtimist. Siiski oli neil sageli võimatu tutvustada oma tulemusi ja saadud kogemusi laiemale publikule ja/või vastavale hariduspoliitika tasandile.

3.1.2. Kõrgharidus¹⁰

Suur enamik kõrgharidusasutustest osales Erasmuse programmis, mis võimaldas sellel elavdada kõrghariduse üleeuroopalist mõõdet ja innovatsiooni ning avaldada mõju isiklikul, institutsioonilisel ja poliitilisel tasandil.

Suurim positiivne mõju avaldus liikuvussuutlikkuse suurenemisena. See mõjutas osalejate isiklikku ja professionaalset arengut, aitas kujundada välja avatuma hoiaku ning selgemad ja paremini informeeritud seisukohad edaspidisteks õpinguteks või kutsetegevuseks ning parandas nende arusaamist Euroopast ja „üleeuroopalisse perre kuulumisest“. Paranes ELi keelte oskus ning Euroopa kõrgkoolide vahel tekkisid tugevamad sidemed. Tänu rahvusvahelistele kogemustele ja paremale keeleoskusele paranes liikuvuskavades osalejate konkurentsivõime tööturul¹¹ – seda kinnitas 89% vastanutest.

⁹ Aruanne Comeniuse koolipartnerluste mõju kohta osalevates koolides, avaldatud veebilehel http://ec.europa.eu/education/doc/reports/index_en.html.

¹⁰ Info põhineb ka uurimisel „Impact of Erasmus on European higher education: quality, openness and internationalisation”, mis on koostatud CHEPSi juhtimisel koostöös INCHER-Kasseli ja Ecoteciga (2008).

¹¹ „Suurem konkurentsivõime tööturul“ oli ka üks tulemusi, mida täheldati uurimuses „Study on the Professional Value of Erasmus Mobility“, mille teostasid rahvusvaheline kõrgharidusuuringute keskus (International Centre for Higher Education Research, INCHER-Kassel) ja Kasseli ülikool Saksamaal (november 2006).

Erasmus avaldas olulist mõju ka riiklikul ja rahvusvahelisel institutsioonilisel tasandil. 94% küsitluses osalenuist nõustus, et Erasmus on suurendanud ja toetanud institutsioonidevahelist koostööd. Mõju ülikoolide rahvusvahelistumisstrateegiale ja rahvusvaheliste tugiteenuste arengule on märkimisväärne, samas kui mõju õpetus- ja teadustegevusele osakondade tasemel näib olevat kaudsem, nt loodud rahvusvaheliste võrgustike kaudu.

Erasmus on toiminud ka riikliku ja üleeuroopalise kõrghariduspoliitika muudatuste käivitajana. See oli inspiratsiooniks viiele Bologna deklaratsioonis sisaldunud kuuest tegevusliinist¹² ning sellega toetati jõupingutusi Bologna protsessis seatud eesmärkide saavutamiseks. Bologna protsess on viinud kursusesüsteemide lähenemiseni, samas kui Erasmus on püüdnud pakkuda töövahendeid ja toetada nende käivitumist (nt Euroopa ainepunktide ülekandmise süsteem), stimuleerida ühiste teaduskraadide väljaarendamist ja töötada välja ühiseid õppemudeleid.

Kuigi kõrgharidusasutuste teadustegevus ei ole Erasmuse peamine sihtvaldkond, näitas programm üles positiivseid tulemusi ka teaduse vallas. See aitas suurendada kõrgharidusasutuste osalust ühistes rahvusvahelistes teadusprojektides, edendas asutustevahelisi sidemeid ja algatas akadeemilise töötajaskonna üha suurema osaluse rahvusvahelistel konverentsidel ja/või selliste konverentside korraldamise.

3.1.3. Täiskasvanuharidus

Täiskasvanuhariduse valdkonnas märgiti, et kõige tugevam mõju avaldus püsiva koostööna asutuste vahel (93% osalevatest organisatsioonidest), ulatuslikumate liikumisvõimalustena ja laiema üleeuroopalise perspektiivina nii asutuste kui ka üksikisikute jaoks (90%). Seega on Grundtvigil ilmselgelt õnnestunud luua alus üleeuroopalisele mõõtmele täiskasvanuhariduses – sektoris, kus seni pole praktiliselt olnud mitte mingit üleeuroopalise koostöö traditsiooni ning mida on iseloomustanud suhteliselt nõrk institutsiooniline infrastruktuur, osalise tööajaga ja vabatahtlike töötajate suur osakaal ning riigiti väga erinev profiil.

Hindamisel täheldati olulist mõju, mis avaldus õpetuse ja õppekavade kvaliteedi ning õppe- ja juhtimiskontseptsioonide paranemises (74%). Paranenud kutseoskused ja tihedamad sidemed täiskasvanuhariduse valdkonna töötajate vahel Euroopas olid lisahüved ning üle poole vastanutest (56%) leidis, et nende osalemine Grundtvigis on parandanud nende tööalast konkurentsivõime ja kohanemisvõimet.

Lõpetuseks avaldas Grundtvig ka suhteliselt suurt mõju halvemuses olevate ühiskonnagruppide haridusvõimaluste parandamisele: peaaegu pooled

¹² Vt joonealuses märkuses 10 nimetatud uurimus.

vastanutest teatasid, et nende tegevus avaldas mõju selles osas, et oli suunatud väheste oskuste või erivajadustega ja „raskesti juurdepääsetavatele“ ühiskonnagruppidele.

3.1.4. *Kutseharidus ja -koolitus*

Leonardo da Vinci programm vastas kutsehariduse ja -koolituse vajadustele, soodustas täiendavat koostööd ühenduse tasandil ja aitas saavutada liikmesriikide omavahelist lähenemist, joondades oma mitmeaastased prioriteedid selgelt Kopenhaageni protsessis käsitletud poliitiliste eesmärkidega.

Kutsehariduses ja -koolituses osalevate noorte puhul on saavutatud olulist sotsiaal-majanduslikku kasu. Projektid aitasid parandada nende teadmisi ja suurendada nende võimet omandada uusi oskusi kogu elu jooksul. Teine olulisem kasu programmi liikuvusosas osalenud noorte jaoks oli parem võõrkeeleoskus, mis tõstis nende tööalast konkurentsivõimet ja oskust kohaneda tööturu arengutega.

Liikuvuskavad ja koostööalased pilootprojektid mõjutasid olulisel määral ka kvaliteetsete õppekavade ja õpetusmeetodite väljaarendamist osalevates asutustes, nagu kinnitas 63% vastanuist. Riikidevahelise koostöö ja lähetuste korraldamisega aitas programm kaasa kutseharidus- ja -koolitussüsteemide edasisele avanemisele ja seega suuremale läbipaistvusele õppekavades ja kvalifikatsioonides.

Programm avaldas mõju ka kutseharidus- ja -koolituspoliitikale, sest töötati välja normid, meetodid ja töövahendid, mis lõimiti riiklikku või piirkondlikku poliitikasse ja tegevusse. Mõju poliitikale oli tugevaim kohalikul (71% vastanuist) ja piirkondlikul (57% vastanuist) tasandil, sest paljud projektides partneritena osalenud tegutsevad just nendel tasanditel. Mõju täheldati ka riikliku poliitika tasandil, kuid vähem (46%). Iga riigi kohta koostatud analüüsid näitasid, et mõju oli tugevam riikides, kus kutseharidus- ja -koolitussüsteemid olid vähem arenenud, s.t peamiselt uutes osalejariikides.

Üldkokkuvõttes aitas programm kaasa Euroopa kutseharidus- ja -koolitusruumi loomisele, mis muidu ei oleks üldse välja arenenud või oleks parimal juhul arenenud tunduvalt aeglasemalt. Kõige olulisem panus, mille programm andis Lissaboni eesmärkide saavutamisse, oli noorte oskuste parandamine ja seeläbi nende väljavaadete parandamine tööturul.

3.1.5. *E-õpe*

E-õppe programm andis eriti häid tulemusi organisatsioonidele lühikeses perspektiivis. Üle 98% küsitletud e-õppe koordinaatoritest oli seisukohal, et nende projekt on avaldanud asutustevahelisele koostööle positiivset mõju. Eriti silmapaistvate institutsiooniliste hüvede hulka kuulus osalemine riikidevahelises koostöös, kontaktide loomine ja hea tava vahetamine.

E-õpe andis olulisi tulemusi ka personali ja õpetajate jaoks. 75% vastanuist nõustus suures osas või täielikult väitega, et nende projekt on avaldanud positiivset mõju õpetamise, õppimise ja õppekavade kvaliteedile.

Üldkokkuvõttes andis e-õppe programm väga positiivse panuse programmi „Haridus ja koolitus 2010“ eesmärkide saavutamisse. Eriti häid tulemusi andis see teadmispõhise majanduse jaoks vajalike oskuste arendamisel ja juurdepääsu tagamisel info- ja sidetehnoloogiale. 67–75% vastanutest nõustus suures osas või täielikult väitega, et nende projekt tõi kaasa digitaalse kirjaoskuse kõrgema standardi.

E-Twinning andis eriti häid tulemusi uuendusliku ja huvitava mudeli loomisel, mis pakkus koolidele tasuta juurdepääsu e-Twinningu portaalile, partneri leidmise teenusele, toetusele kooli tasandi projektide jaoks, pedagoogilistele nõuannetele ja heale tavale. See kontseptsioon osutus sihtpubliku hulgas populaarseks ja väga tasuvaks. See ületas nii huvirühmade kui ka osalejate ootusi.

E-õppe tegevus on nüüdseks integreeritud elukestva õppe programmi, sealhulgas e-Twinning Comeniuse programmi ja e-ülikool Erasmusesse.

3.2. Ühised mõju avaldumisvormid kõigi kolme programmi puhul

3.2.1. Euroopa haridusruumi loomine

Kõige olulisemaks mõjuks on tunnistatud „Euroopa haridusruumi“ loomine, millega rajati jätkusuutlik üleeuroopalise koostöö kultuur. Eelkõige on Erasmus rajanud infrastruktuuri, milles osalevad peaaegu kõik Euroopa ülikoolid, ning Leonardo da Vinci programm on aidanud luua platvormi riikidevaheliseks koostööks kutsehariduse ja -koolituse alal. Need programmid aitavad kaasa ka „viienda vabaduse“ – teadmiste vabaduse rakendamisele¹³.

3.2.2. Mis paranes õpetustavades ja juhtimises

Teiseks kõige tavalisemaks mõjuks oli õpetuse, õppimise ja juhtimise paranemine. Erialainimesed tulid tagasi uute oskuste ja teadmistega ja kasutasid neid ulatuslikult ning selle kõrval andsid olulise panuse levitusvõrgustikud ja mõju juhtimisele.

¹³ Nagu Euroopa Ülemkogu nõudis oma kohtumisel 13.-14. märtsil 2008. Lisateabe saamiseks vt eesistujariigi järeldused, Euroopa Ülemkogu, Brüssel 7652/08, Rev. 1, 20. mai 2008, punkt 8, mis on kättesaadav veebiaadressil http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/99410.pdf

3.2.3. *Mõju üksikisikutele ja ühiskonnale: sotsiaal-majanduslik mõju*

Programmid tugevdasid „kutsealast sotsiaalset kapitali“¹⁴, s.o antud raamistikus, organisatsioonis või asutuses olemasolevaid ressursse ja varasid. See lisandväärtus avaldas liikuvuskavade, võrgustike ja partnerlussuhete kaudu märkimisväärset mõju nii üksikisikutele kui ka organisatsioonidele. Üldreeglina tõsteti esile üksikisikute nn pehmete oskuste (nt suhtlusoskus, enesekindlus, eneseteadlikkus ja võime töötada koos teistega), keeleoskuse, kultuuriteadlikkuse ja kutsealase pädevuse paranemist.

Peamine sotsiaal-majanduslik mõju ilmnis liikuvuse näol, mis mängis eriti silmapaistvat rolli Erasmuses ja Leonardos. Erasmus aitas institutsionaliseerida liikuvust ja juurutada see kindlalt ülikoolielusse. Leonardos osutusid liikuvuskavad programmi kõige edukamateks ja tasuvamateks meetmeteks. Ka Comeniuse üks ilmsemaid mõjusid oli koolitöötajate liikuvuse võimaldamine. Siiski ei olnud Erasmuse ja Leonardo da Vinci toetused alati piisavad, et võimaldada madalama sotsiaal-majandusliku taustaga inimestel osaleda. Seetõttu avaldasid Grundtvig ja e-õppe programm sotsiaal-majandusliku halvemuse leevendamisel kõige tugevamat mõju.

3.2.4. *Mõju poliitikale ja tegevusele ELi ja liikmesriigi tasandil*

Poliitikat ja tegevust mõjutasid peamiselt üksikprojektide jõupingutused tulemuste levitamiseks. Mõju poliitikale oli kõige suurem kohalikul tasandil, kuigi Leonardo ja Erasmus avaldasid olulist mõju ka riiklikul ja Euroopa tasandil, iseäranis toetades üleeuroopalisi töövahendeid, nagu näiteks Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi, Euroopa kvalifikatsiooniraamistikku ning Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteemi.

3.2.5. *Suurem ELi keelte oskus*

Programmid avaldasid ulatuslikku mõju keeleõppele seeläbi, et töötati välja ja levitati uusi meetodeid ning osaleti projektis endas, kuigi sellega olid enamalt jaolt hõlmatud enim kasutatavad keeled, eriti inglise keel.

3.2.6. *Panus Lissaboni strateegiaga seotud eesmärkide saavutamisse*

Kuigi programmid kavandati enne Lissaboni strateegiat, aitasid nad saavutada selle eesmärgi, peamiselt avades haridus- ja koolitussüsteimid laiale maailmale ning parandades nende kvaliteeti ja tulemuslikkust.

¹⁴ „Kutsealane sotsiaalne kapital“ tähendab väärtust, mis saadakse programmis osalevate kutsetöötajate (õpetajate ja koolitajate) võrgustikest ja võrgustikutegevusest.

3.2.7. *Abivahendid struktuuriliseks arenguks*

Seoses lähenemise, läbipaistvuse ja tunnustamise eriküsimustega toetasid programmid niisuguste töövahendite väljaarendamist ja rakendamist, mis võivad võimendada „struktuurilisi“ arenguid, nagu näiteks Euroopa ainepunktide süsteem, Euroopa kvalifikatsiooniraamistik, Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem ja Europass.

4. PEAMISED SOOVITUSED ELUKESTVA ÕPPE PROGRAMMI JAOKS

Hindajad andsid rea strateegilisi soovitusi, et parandada elukestva õppe programmi raames toetust haridus- ja koolituspoliitikale. Samuti esitasid nad tegevusettepanekuid, mis olid mõeldud elukestva õppe programmi sisu parandamiseks ja selle mõju hindamiseks. Komisjon tagab, et soovitusel võetakse praktikas arvesse tegevuskava kaudu. Selle rakendamise kohta esitatakse regulaarselt arenguaruandeid. Mõned vastused on siiski esitatud juba alljärgnevalt.

4.1. Ülesehitus ja prioriteedid

Hindamisel märgiti, et elukestva õppe programm peaks võimalikult palju ära kasutama eelmise perioodi saavutusi, ja soovitas mõningaid parandusi programmide valdkondlikes osades.

Erasmuse puhul tuleks suurendada liikuvuse kvaliteeti, välismaal saadud õpikogemuse käigus omandatud kvalifikatsiooni tuleks paremini tunnustada ning rohkem tuleks kaasata ärringkondi, ettevõtteid ja kodanikuühiskonda, et haridust ja tööturgu omavahel paremini seostada.

Tuleks astuda samme, tagamaks, et Leonardo da Vinci programm seaks jätkuvalt esmajärjekorda Kopenhaageni protsessis esile tõstetud valdkonnad, nagu näiteks kutsehariduse ja -koolituse kvaliteet ja atraktiivsus ühendatuna tunnustamise ja läbipaistvusega.

Üldhariduse ja täiskasvanuhariduse prioriteediks peaks olema töötada välja meetmed, mis annavad suurema panuse Lissaboni strateegiasse ja vastavate sihttasemete saavutamisse (koolist väljalangevuse vähendamine, elukestvas õppes osalemise suurendamine).

Euroopa Komisjon on juba kohustunud tugevdama kvaliteediseiret ja tunnustama välismaal veedetud liikvuserioode ning jätkab tihedat koostööd liikmesriikidega Euroopa ainepunktide ülekande süsteemi ja Euroopa kvalifikatsiooniraamistiku rakendamisel.

Komisjon tihendab jätkuvalt ka seoseid programmi ja poliitika arengusuundade vahel. Prioriteetsed teemad, mille kohta taotlejaid kutsutakse üles programmi alusel ettepanekuid esitama, on määratud kindlaks iga-aastases konkursikutses.

Need prioriteedid määratakse kindlaks tihedas koostöös osalevate riikide asutustega.

4.2. Haldamine ja järelevalve

Kuigi igas programmis tehti infovahendite väljatöötamisel mõningaid edusamme, oli väga raske saada robustseid, täpseid ja ajakohaseid andmeid eelmiste programmide tulemuste ja saavutuste kohta. Väga soovitatav on töötada välja integreeritud juhtimisinfosüsteem, et koguda süstemaatilist tulemusi ja teostada nende üle paremini seiret.

Euroopa Komisjon on selle küsimusega juba tegelenud, võttes kasutusele ühise juhtimistöövahendi „LLP Link“, mida kasutavad kõik elukestva õppe programmi riiklikud bürood. See süsteem võimaldab koguda ajakohaseid, täielikke ja järjepidevaid andmeid, mida koostatakse riiklike büroode korralise programmijuhtimise käigus.

4.3. Mõju hindamine

Hindamine näitas, et tuleks välja töötada eesmärgid, näitajad ja ülesanded, mis vastavad nn SMART-reeglile, s.t on konkreetsed, mõõdetavad, saavutatavad, realistlikud ja tähtajalised, sest peaaegu kõikidel programmidel olid väga üldjoonelised eesmärgid, mis ei vastanud hästi SMART-reeglile. Samuti oli puudusi näitajates ja ülesannete püstituses.

Komisjon tunnistab vajadust elukestva õppe programmi ja selle tulemusi nõuetekohaselt seirata, et mõõta ja hinnata selle mõju, ning on juba astunud samme, et töötada välja asjakohased näitajad, mille abil selle mõju mõõta.

4.4. Tulemuste levitamine ja kasutamine

Hinnangus kutsuti üles parandama hea tava levitamist ja kasutamist ning samuti kõigi tulemuste jätkusuutlikkust ja integreerimist kõikidel programmi tasanditel ja kõigi asjaosaliste poolt. Projektide raames tuleks eraldada konkreetsed ressursid tulemuste levitamiseks ja esitada jätkusuutlikkuse kava. Komisjon peaks hõlbustama hea tava levitamist ELi tasandil ning andma selleks juhtnööre. Riiklikud bürood peaksid võtma vastu tulemuslikud strateegiad tulemuste levitamiseks ja rakendamiseks oma riigis, tagama seose elukestva õppe programmi tulemuste ja riigi poliitika vahel ning kontrollima, kas see pakub võimalusi ELi tegevuskava edasi viia.

Elukestva õppe programm on juba seadnud konkreetsed eesmärgid, et ergutada tulemuste optimaalset kasutamist ja hea tava vahetust, parandamaks hariduse ja koolituse kvaliteeti. Valdkondadevahelises programmis sisaldub ka konkreetne poliitika väljatöötamisega seotud põhitegevus.

Elukestva õppe programmi riiklikud bürood on lepingu alusel kohustatud tegelema teabevahetuse ja levitusega. Eriti silmapaistvatele kavadele antakse Euroopa elukestva õppe auhind. Brošüürid, milles kirjeldatakse Euroopa edulugusid, tutvustavad head tava, mida on võimalik edaspidiseks kasutuseks kohandada.

Tulemuste, toodete ja protsesside optimaalset ärakasutamist ergutab ja toetab ka rida olemasolevaid andmebaase ja platvorme, mis on elukestva õppe programmi raames ning hariduse ja kultuuri peadirektoraadis väljatöötamisel.

5. KOKKUVÕTE

Socrates, Leonardo da Vinci ja e-õppe programmide hindamine näitab, et neil on olnud oluline kvantitatiivne ja kvalitatiivne mõju haridusele ja koolitusele ELis. Seda võib näha nii üksikisiku, asutuse kui ka poliitikakujunduse tasandil.

Üksikisiku tasandil täheldati positiivset mõju nii töötajaskonna kui ka õppurite puhul, kes avardasid oma oskusi (sealhulgas keeleoskust), süvendasid teadmisi, õppisid hindama üle riigipiiride ulatuvaid sidemeid ning hakkasid tundma end rohkem Euroopa kodanikena. Liikuvuskavad, s.o õppeaeg välismaal, olid ses suhtes kõige edukamad.

Liikuvuskavad ei suurendanud mitte üksnes inimeste oskusi, vaid tõid kaasa ka progressi asutuste tasandil. Eriti just Erasmus juurutas liikuvust ülikooliellu ja tõi Euroopa kõrgharidusse muutusi ja moderniseerimist. Mitmesuguste partnerluste ja projektide tulemusena täheldati ka õpetamise, õppe ja juhtimise paranemist ning struktuurilisi muudatusi õppekavades ja -süsteemides, eelkõige osalejate töökeskkonnas ja kohalikul tasandil. Vähem on tõendeid ulatuslikumast mõjust riiklikele haridussüsteemidele ning osalevad riigid ei kasutanud piisaval määral strateegiliselt programmi tulemusi oma süsteemide kohandamiseks.

Poliitikakujunduse tasandil ilmneb Erasmuse ja Leonardo programmi mõju ELi vahendite väljatöötamises, millega parandati kvalifikatsioonide läbipaistvust ja tunnustamist, eelkõige sellistes töövahendites nagu Euroopa ainepunktide ülekande süsteem, Euroopa kvalifikatsiooniraamistik või Euroopa kutsehariduse ja -koolituse ainepunktide süsteem. Comeniuse ja Grundtvigi mõju jäi siiski pigem kohalikuks.

Üldkokkuvõttes aitasid programmid ilmselgelt kaasa Euroopa haridusruumi loomisele ja tõid haridusasutustesse üleeuroopalise koostöö kultuuri.

Aastateks 2007–2013 vastu võetud elukestva õppe programm on õppinud oma eelkäijate kogemustest ning arendab ühelt poolt edasi nende tugevaid külgi, teisalt aga püüab kõrvaldada neis leitud nõrku kohti.

Katusprogrammina ühendab see endas sidusalt meetmeid, mis on suunatud eri rühmadele, ja sünergia paremaks ärakasutamiseks on sellel lihtsustatud juhtimismenetlused ning ladusamad valdkondlikud alamprogrammid.

Elukestva õppe programm on mõeldud ka tõhusamalt toetama ELi haridus- ja koolituspoliitikat, mis on sätestatud Lissaboni strateegias ning tööprogrammis „Haridus ja koolitus 2010“. Selleks on programmil lisaks koolide (Comenius), kõrghariduse (Erasmus), kutsehariduse (Leonardo) ja täiskasvanuhariduse (Grundtvig) valdkondlikele harudele ka uus valdkondadevaheline haru. Komisjon võib paindlikult kohandada iga-aastaste elukestva õppe programmi konkursikutsete prioriteete vastavaks aktuaalsetele poliitikasuundadele, nagu näiteks tegevuskavale „Uued kutseoskused uute töökohtade jaoks“ või Euroopa loovuse ja innovatsiooni aastale (mõlemad aastal 2009).

Komisjon jätkab ühise juhtimissüsteemi („LLP Link“) parendamist ja pakub vahendeid andmekogumise ja programmi mõju hindamise konsolideerimiseks. Koostöös ühtses programmikomitees esindatud riikidega jälgitakse tähelepanelikult edusamme tulemuste (nt liikuvuse) kvaliteedi alal ja elukestva õppe programmi rakendamise alal kuni aastani 2013. Tähelepanu koondatakse ka elukestva õppe programmi saavutuste paremale rakendamisele ja poliitikasse integreerimisele, et toetada Euroopa haridus- ja koolitussüsteemide moderniseerimist.

Lisa: Socratese, Leonardo da Vinci ja e-õppe programmide tulemusnäitajad: olulisemad andmed projektide ja osalejate kohta

NB!

Mitte kõik programmid ei toetanud sama liiki meetmeid. Tühi lahter tähendab, et seda liiki tegevust vastava programmi alusel ei rahastatud.

Socratese ja Leonardo da Vinci näitajad käivad aastate 2000–2006 kohta, e-õppe programmi näitajad aastate 2004–2006 kohta. Aruandes ja käesolevas tabelis nimetatud arve on ajakohastatud vastavalt Euroopa Komisjonilt saadud uusimale statistikale.

Tulemusnäitaja	Comenius (Socrates)	Grundtvig (Socrates)	Erasmus (Socrates)	Leonardo da Vinci	Arion ¹ (Socrates)	Lingua (Socrates)	Minerva (Socrates)	E-õpe
Liikumus								
Õppurid/praktikandid			943 000 liikuvuskavades osalenud üliõpilast	174 937 kutsealusõppe õpilast 62 971 noortöötajat 73 804 üliõpilast				
Töötajaskond/õpetajad/ koolitajad/haridusspetsialistid	56 329 (neist 48 985 osales õpetajatele mõeldud koolitustel ja 7 366 tulevastele õpetajatele mõeldud koolitustel)	5 500 täiskasvanuhariduse valdkonna töötajat	135 208 õppejõudu	56 079 kutseõpetajat	Arioni 1300 õppekõlastusel osalenud 13 500 haridusspetsialisti ja otsuste tegijat			
Osalenud asutused/toetatud projektid			2 523 Erasmuse ülikoolihartaga	19 307 liikuvusprojekti (millega korraldati eelnimetatud liikuvuskavasid)			78 ettevalmistavat koolastust	
Partnerlusprojektid	74 688 toetust koolidele	Antud ligikaudu 20 000 toetust						eTwinning: projektides osales 7 813 kooli; osalemiseks registreerus 23 812 kooli
Mitmeoolsed projektid, võrgustikud ja töövahendid	434 (386 mitmeoolses projektis ja 41 võrgustikus)	455 (417 projekti ja 37 võrgustikus)	520 õppekavade arendamise projekti, 1 451 intensiivprogrammi ja 180 võrgustikus	2007 pilootprojekti innovatsiooni arendamiseks kutsehariduses ja -koolituses, sh 78 võrgustikus, 74 võrdlusmaterjalide projekti ja 165 keeleprojekti		144 (66 keeleõppe alal ja 78 töövahendite alal, millega parandatakse juurdepääsu keeleõppele)	269 projekti avatud ja kaugõppe alal ning info- ja side- tehnoloogia kasutamise kohta hariduses	21 e-ülikooli projekti, 25 digitaalse kirjaoskuse projekti ja 16 valdkondadevaheliste meetmete projekti

¹ Haridusekspertide ning haridusala otsustajate õppekõlastused.